

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан Факультету
педагогіки і психології
проф. Олефіренко Т.О.

_____ (підпис)

« _____ » _____ 2021р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

Диференціальна психологія

(назва дисципліни)

освітнього рівня _____ **бакалавр**

(бакалавр/магістр)

галузі знань _____ **05 Соціальні та поведінкові науки**

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності _____ **053 Психологія (Практична психологія)**

(код і назва спеціальності)

Шифр за навчальним планом СВ06

Київ 2021

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Диференціальна психологія», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «___» _____20___ року, протокол № ____ .

Розробники програми: кандидат психологічних наук, доцент Лапченко І.О.
старший викладач Лук'яненко М.М.

Затверджено на засіданні кафедри психології і педагогіки

(назва кафедри)

« 30 » серпня 2021 року, протокол № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

Лапченко І.О.

(прізвище, ініціали)

I. Опис дисципліни
Шифр дисципліни СВ06

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань (шифр, назва) Соціально-політичні науки	Кількість кредитів - 3		Методи навчання Поєднання активних та інтерактивних методів: розгляд ситуацій, ігрове виконання творчих завдань, рольові ігри, тестування і самотестування, аналіз візуального матеріалу тощо.
Спеціальність (код, назва) 053 Психологія ОПП Практична психологія	Загальна кількість годин - 90		
	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній рівень (бакалавр/магістр) бакалавр	Лекції:		
	16	8	
	Семінарські (практичні) заняття:		
Нормативна	18	4	
	Лабораторні заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2-й	-	-	
	Індивідуальна робота:		
1 семестр			
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 3 - самостійна робота	56	78	
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - українська	38%:62%	13%:87%	

Предмет вивчення навчальної дисципліни – індивідуальність, індивідуальні і групові відмінності особистості.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія з практикумом, історія психології, анатомія і фізіологія нервової системи, фізіологія ЦНС і ВНД, психодіагностика, психологія розвитку та вікова психологія, порівняльна психологія, гендерна психологія, етнопсихологія.

Мета і завдання навчальної дисципліни. Мета – формування системи знань про індивідуальність, про індивідуальні відмінності особистості.

Завдання дисципліни – розширити діапазон знань студентів про теоретичні підходи до розуміння структури і закономірностей розвитку індивідуально-типологічної сфери особистості, характеристику та сутність відмінностей в індивідуально-типологічній сфері індивіду; оволодіти основними знаннями з теорій походження індивідуально-типологічних відмінностей.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
	<p>ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання</p> <p>ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань</p> <p>ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги</p> <p>ПРН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки</p>	<p>ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>ФК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій</p> <p>ФК6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

Примітка. У зв'язку з дією коронавірусу COVID-19 заплановано змішане навчання: аудиторна та дистанційна форми. Дистанційна форма – на платформі Google meet. Якщо заняття відбудеться у дистанційній формі, то навпроти виду заняття у тематичному плані позначено букву *д*.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)	Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)

П											
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
	Змістовий модуль 1. Диференціальна психологія як галузь знань: предмет, історія, методи	12	6	6		21	6	4	2		24
	Тема 1. Предмет, завдання, методи диференціальної психології	4	2д	2		7	2	2			6
	Тема 2. Індивід, особистість, індивідуальність	4	2д	2д		7	2		2		8
	Тема 3. Теорії походження індивідуальних відмінностей людини	4	2д	2д		7	2	2			10
	Змістовий модуль 2. Характеристика індивідуально-типологічних відмінностей особистості	22	10	12		35	6	4	2		54
	Тема 4. Функціональна асиметрія мозку як основа індивідуальних відмінностей	4	2д	2д		7					10
	Тема 5. Індивідуальні відмінності психічних процесів, здібностей і інтелекту	5	2д	3д		7	2	2			14
	Тема 6. Сильові відмінності особистості	4	2д	2д		7	2		2		10
	Тема 7. Психологічний захист та поведінка особистості у складних ситуаціях	4	2д	2д		7	2	2			10
	Тема 8. Групові та типологічні відмінності людини	5	2д	3д		7					10
	Разом:	34	16	18		56	12	8	4		78

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	4.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
	Змістовий модуль 1. Диференціальна психологія як галузь знань: предмет,		

історія, методи		
Тема 1. Предмет, завдання і методи диференціальної психології <i>Зміст теми:</i> Предмет і завдання диференціальної психології. Історія диференціальної психології. Методи диференціальної психології. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 1,3,4,8,9	4	2
Тема 2. Індивід, особистість, індивідуальність <i>Зміст теми:</i> Людина як представник біологічного виду Homo sapiens. Індивід – формально-динамічна характеристика особистості. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей. Індивідуальність як інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини. Проблема дослідження інтегральної індивідуальності. Формальні та змістові ознаки індивідуальності. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 3,4,6,10,11	4	2
Тема 3. Теорії походження індивідуальних відмінностей людини <i>Зміст теми:</i> Теорія спадкових факторів. Соціогенетична теорія. Теорія конвергенції. Теорія впливу конституційних та морфологічних ознак. Теорії психофізіологічних основ індивідуальних відмінностей. Теорії темпераменту: К.-Г.Юнга, Г.-Ю.Айзенка, І.П.Павлова. Властивості нервової системи як альтернатива типу вищої нервової діяльності у теорії Теплова – Небиліцина. Структура темпераменту за В. Русаловим. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 6,8,9,10,15,20	4	2
Змістовий модуль 2. Характеристика індивідуально-типологічних відмінностей особистості		
Тема 4. Функціональна асиметрія мозку як основа індивідуальних відмінностей <i>Зміст теми:</i> Функціональна асиметрія мозку як наукова проблема. Теорії походження функціональної асиметрії мозку людини. Прояви асиметрії півкуль. Спеціалізація та домінування півкуль. Характеристика розподілу функцій правої та лівої півкулі головного мозку. Амбідекстри. Дві півкулі – один мозок. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 2,5, 14, 17, 18,19	4	2
Тема 5. Індивідуальні відмінності психічних процесів, здібностей і інтелекту <i>Зміст теми:</i> Диференціальна когнітологія як напрям диференційно-психологічних досліджень. Особливості індивідуальних параметрів сприймання. Характеристика індивідуальних властивостей уваги в диференціальній психології. Характеристика індивідуальних властивостей пам'яті в диференціальній психології. Індивідуальні властивості мислення. Фактори формування індивідуальних відмінностей здібностей. Роль спадковості та середовища у формування інтелектуальних здібностей. Визначення поняття "творчість". Порівняння понять "обдарованість", "талановитість", "геніальність". Характеристика теорії геніальності. Диференційно-психологічні характеристики інтелекту. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 2,5,14,18,19	5	4
Тема 6. Стельові відмінності особистості <i>Зміст теми:</i> Становлення проблематики стельових характеристик індивідуальності. Теоретичні витоки стельового підходу. Теорія когнітивних контролів і когнітивного темпу. Психологічна характеристика основних когнітивних стилів. Проблема взаємозв'язку когнітивних стилів. Співвідношення продуктивних і стельових аспектів інтелектуальної діяльності.	4	2

	Когнітивні стилі в структурі індивідуальності. Стильові особливості індивідуальності. Індивідуальний стиль діяльності. Загальна теорія стилю людини в концепції А.В. Лібіна. Типологія стильової поведінки. Я-концепція як основа життєвого стилю. <i>Рекомендовані інформаційні джерела: 4,6,8,9,14,17,18</i>		
	Тема 7. Психологічний захист та поведінка особистості у складних ситуаціях <i>Зміст теми:</i> Індивідуальні відмінності функціонування захисних механізмів та стилів реагування в складних життєвих ситуаціях. Поняття психологічного подолання (coping strategies) і його варіації. <i>Рекомендовані інформаційні джерела: 2,5,14,17,18,19</i>	4	2
	Тема 8. Групові та типологічні відмінності людини <i>Зміст теми:</i> Групові відмінності, пов'язані з віком. Відмінності ха етнокультурних фактором. Гендерні відмінності людини. Типологічні відмінності. <i>Рекомендовані інформаційні джерела: 2,5,14,17,18,19</i>	5	2

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Змістовий модуль 1.

Диференціальна психологія як галузь знань: предмет, історія, методи

Семінарське заняття 1. Вступ до диференціальної психології (2 год).

1. Визначення диференціальної психології як науки.
 2. Розкрити об'єкт та предмет диференціальної психології.
 3. Трискладова структура диференціальної психології.
 4. Аналіз завдань диференційної психології.
 5. Міждисциплінарні зв'язки диференціальної психології з іншими галузями психологічних знань.
 6. Короткий історичний нарис розвитку диференціально-психологічного знання (підготовка доповідей, виступ 2-3 хв.).
 - Донауковий період розвитку диференціальної психології.
 - Дерматогліфіка. Дослідження пальцевих візерунків і властивостей нервової системи (Б. Ананьев).
 - Фізіогноміка, як напрям вивчення індивідуальності.
 - Розвиток диференціальної психології в рамках фізіології та медицини.
 - Зародження нової галузі психологічної науки - диференціальної психологія.
 - В. Штерн – «батько» диференціальної психології.
 - Роль І. Павлова у розвитку диференціальної психології.
 - Значення досліджень Б. Теплова у становленні диференціальної психології як науки.
 7. Методи диференціальної психології.
 8. Роль і місце знань індивідуальних відмінностей у професійній діяльності психолога.
- Практичні завдання:*
1. Складіть схему «Міждисциплінарні зв'язки диференціальної психології з іншими галузями психологічних знань».
 2. Наведіть приклади використання зазначених методів диференціальної психології (2 методи на вибір студента).
 - А. Генеалогічний метод;
 - Б. Метод близнюків;
 - В. Метод прийомних дітей.
 - Г. Біографічний метод;

Д. Щоденниковий метод.

4. За нижче зазначеним описом встановіть, про який метод дослідження диференціальної психології йдеться. Обґрунтуйте свою відповідь.

А. Основним положенням використання даного методу слугує той факт, що якщо певна ознака є спадковою і кодується в генах, то чим ближча спорідненість, тим більша схожість між людьми за цією ознакою.

Б. До дослідження залучають дітей, максимально рано відданих на виховання біологічно чужим батькам-вихователям, прийомних і біологічних батьків.

В. Вивчення життя звичайної людини здійснюють за описом її розвитку та поведінки, що ведеться протягом тривалого часу експертом (батьками, вихователем, колегою).

Семінарське заняття 2. Індивід, особистість, індивідуальність (2 год.).

1. Основні поняття диференціальної психології.
2. Людина як представник біологічного виду *Homo sapiens*.
3. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості.
4. Індивідні властивості.
5. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей.
6. Характеристика особистісних особливостей індивідуальності.
7. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.
8. Характеристика структури індивідуальності.
9. Типи індивідуальності.
10. Індивідуалізація та її основні етапи.

Практичні завдання:

1. Чи може існувати індивід, який не став особистістю, і чи може бути особистість без її конкретного носія, тобто без індивіда?

2. Підберіть у науковій літературі різні визначення індивідуальності. Проаналізуйте їх та сформулюйте власне визначення.

3. Підібрати самостійно ситуацію і проаналізувати реакцію не менше 3 людей на неї. Пояснити отримані результати (відмінності у реакціях або їх однотипність).

4. *«Кожний є індивідуальністю, і більшою або меншою мірою це усвідомлює. Однак один радіє, що його зовнішність, манери, оцінки різко відрізняються. Інший - засмучений через те, що не може бути таким, як усі»* (за Т.М. Титаренко). Поясніть причини таких дихотомічних ставлень до власної унікальності, своєрідності, неповторності?

Семінарське заняття 3. Теорії природи індивідуальних відмінностей (2 год.).

1. Теорія спадкових факторів.
2. Соціогенетична теорія.
3. Теорія конвергенції (двох факторів).
4. Теорія впливу конституціональних і морфологічних ознак.
5. Теорія психофізіологічних основ індивідуальних відмінностей.
6. Теорія диференціації.

Практичні завдання:

1. Визначити власну структуру темпераменту за методикою В. Русалова

Рекомендована література: Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. К.: Центр учебной литературы, 2009. С. 172

2. Чи погоджуєтесь ви з такими твердженнями? Обґрунтуйте свою відповідь.

А. Властивості темпераменту залежать від хімічного вмісту крові та гормонів.

Б. В основі темпераменту лежить тип нервової системи.

В. Недоліки темпераменту особа може компенсувати за рахунок зацікавленості, підготовки вольових зусиль.

Г. Темперамент формується в діяльності.

3. Визначте, які класифікації наведені в даному прикладі.

А. Співвідношення рідин в організмі людини;

Б. Особливості функціонування нервової системи;

В. Будова тіла.

Змістовий модуль 2. Характеристика індивідуально-типологічних відмінностей особистості

Семінарське заняття 4. Індивідуальні відмінності, пов'язані з функціональною асиметрією (2 год).

1. Функціональна асиметрія мозку як наукова проблема.
2. Теорії походження функціональної асиметрії мозку людини.
3. Види асиметрії мозку та їх характеристика.
4. Характеристика розподілу функцій правої та лівої півкулі головного мозку.
5. Розвиток латералізації функцій півкуль.
6. Профілі функціональної асиметрії.

Практичні завдання:

1. Підібрати методики дослідження міжпівкульної асиметрії (домінуючої півкулі) та застосувати дві з них на собі, зробити опис отриманих результатів.

Семінарське заняття 5. Індивідуальні відмінності пов'язані з особливостями психічних процесів, здібностей та інтелекту (3 год.).

1. Диференціальна когнітологія як напрям диференційно-психологічних досліджень.
2. Характеристика індивідуальних властивостей пам'яті в диференціальній психології.
3. Особливості індивідуальних параметрів сприймання.
4. Особливості індивідуальних параметрів мислення.
5. Характеристика індивідуальних властивостей уваги в диференціальній психології.
6. Особливості індивідуальних параметрів уяви.
7. Індивідуальні відмінності писемної та усної мови.
8. Фактори формування індивідуальних відмінностей здібностей та інтелекту.
9. Індивідуальні відмінності інтелекту (IQ, EQ та соціальний інтелект).
10. Психологічна характеристика індивідуальних відмінностей обдарованості, талановитості та геніальності.
11. Основні підходи до вивчення геніальності.
12. Роль спадковості та середовища у формування інтелектуальних здібностей.

Практичні завдання:

1. Визначити власну структуру інтелекту за методикою Р. Амтхауера. Зробити опис отриманих результатів.

Рекомендована література: Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. К.: Центр учебной литературы, 2009. С. 143

Семінарське заняття 6. Індивідуальні відмінності, пов'язані зі стильовими особливостями (2 год.).

1. Становлення проблематики стильових характеристик індивідуальності.
2. Теоретичні витоки стильового підходу.
3. Когнітивні стилі в структурі індивідуальності.
4. Психологічна характеристика основних параметрів когнітивних стилів.
5. Індивідуальний стиль діяльності та поведінки її типологія.
6. Співвідношення продуктивних і стильових аспектів інтелектуальної діяльності.
7. Стильові особливості індивідуальності.
8. Теорія стилю людини (А. Лібін).
9. Я-концепція як основа життєвого стилю.
10. Стильові конструкти як індивідуально-типологічні передумови ефективної професійної діяльності.

Семінарське заняття 7. Індивідуальна специфіка психологічних захисних механізмів і поведінки особистості у складних життєвих ситуаціях (2 год.).

1. Індивідуальні відмінності функціонування захисних механізмів психіки особистості.
2. Індивідуальні відмінності стилів реагування особистості у складних ситуаціях.
3. Особливості захисних механізмів за Е. Фроммом.
4. Утворення захисних механізмів в онтогенезі.
5. Подолання та захист як стратегії реагування у складних життєвих ситуаціях.

Практичне завдання:

1. Які функції виконують захисні механізми психіки людини.
2. Визначити власні захисні механізми за методикою Р. Плуткіка. Зробити опис отриманих результатів.

Рекомендована література: Кондрашихина О. А. Дифференціальна психологія: Учеб. пос. К.: Центр учебной литературы, 2009. С. 179

Семінарське заняття 8, 9. Групові та типологічні відмінності людини (3 год.).

1. Поняття віку у диференціальній психології.
2. Дослідження Ж. Піаже щодо вікових особливостей дитячого мислення.
3. Вікові відмінності пізнавальних процесів та особистісних властивостей.
4. Основні поняття: раса, етнос, культура.
5. Етнокультурні відмінності у сприйнятті та інтелекті.
6. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака.
7. Етнокультурні відмінності у спілкуванні.
8. Розуміння норми та патології в етнокультурному контексті.
9. Основні поняття - стать, гендер.
10. Теорії розвитку гендерної ідентичності та відмінностей у психіці чоловіків та жінок.
11. Психічні особливості, пов'язані зі статевою приналежністю.
12. Поняття типології та типу, основні зарубіжні типології.
13. Основні вітчизняні типології.
14. Позитивні та негативні складові використання типологій.

Практичне завдання:

1. З чим пов'язані етнокультурні відмінності у сприйнятті зорових ілюзій?
2. Який із восьми виділених К. Юнгом типів є найпоширенішим у жінок?
3. Визначити власну психологічну стать за методикою С. Бем (модифікація О. Лопухова). Зробити опис отриманих результатів.

Рекомендована література: Кондрашихина О. А. Дифференціальна психологія: Учеб. пос. К.: Центр учебной литературы, 2009. С. 166

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Складання схеми: «Міждисциплінарні зв'язки диференціальної психології з іншими галузями психологічних знань».	Презентація на с.з 1 (модуль 1)
2.	Аналіз методів диференціальної психології.	Доповіді на с.з. 1 (модуль 1)
3.	Аналіз висловів вчених.	Доповідь на с.з. 2 (модуль 1)
4.	Дослідження власної особистості.	Презентація на с.з. 3 (модуль 1), с.з 4, 5, 7, 8 (модуль 2)
5.	Підбір та аналіз ситуацій	Доповідь на с.з. 2 (модуль 1)
6.	Формулювання власного визначення «індивідуальність».	Презентація на с.з. 2 (модуль 1)

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Поточний контроль складається з оцінювання якості виконання практичних завдань на кожному занятті, а також результати модульного контролю 1 і 2.

Завдання для контролю до модулю № 1

1. Диференційна психологія – це:
 - а) галузь психологічної науки, яка вивчає психічний стан, причини і прояви психічних синдромів;
 - б) галузь психологічної науки, яка вивчає психологічні відмінності індивідів або груп людей, які об'єднані якою-небудь спільною ознакою;
 - в) галузь психологічної науки, яка вивчає психолого-педагогічні особливості дітей з порушенням розвитку;
 - г) всі відповіді вірні.

2. Хто ввів термін «Диференційна психологія»:
 - а) Дж. Ст. Мілль;
 - б) А. Біне;
 - в) В. Штерн;
 - г) Г. Хейманс.

3. До структури людської індивідуальності не належить:
 - а) психо-фізіологічний рівень;
 - б) відображувальний рівень;
 - в) психологічний рівень;
 - г) соціально-психологічний.

4. Близнюковий метод полягає:
 - а) у порівнянні монозиготних і монозиготних близнюків;
 - б) у порівнянні монозиготних і дизиготних близнюків;
 - в) у порівнянні пар дизиготних близнюків;
 - г) залежно від мети дослідження.

5. Генеалогічний метод – базується на:
 - а) дослідженні спадковості людей;
 - б) на порівнянні людей з різними ступенями спорідненості.
 - в) дослідженні рис характеру особистості в порівнянні з предками.
 - г) всі відповіді вірні.

6. Властивість нервової системи (за Павловим) – це:
 - а) вродженні характеристики нервових клітин, які відповідають за процеси збудження і їх врегулювання;
 - б) вродженні характеристики нервових тканин, які регулюють процеси збудження ЦНС;
 - в) вродженні характеристики нервових тканини, які регулюють основні процеси збудження і гальмування;
 - г) всі відповіді вірні.

7. Який вчений говорив, що властивість нервової системи – вроджені характеристики нервових тканин, які регулюють основні процеси збудження і гальмування:
 - а) Теплов Б.;
 - б) Небиліцин В.;
 - в) Павлов І.;
 - г) Немов М.

8. Темперамент – це:

а) сукупність індивідуально-психологічних якостей, яка характеризує динамічний та емоційний аспекти поведінки людини і виявляє її в діяльності і спілкуванні;

б) складне й індивідуально-своєрідне поєднання рис людини, яке формується в процесі її розвитку під впливом умов життя та виховання і виявляється в її поведінці;

в) усі варіанти вірні;

г) немає вірних відповідей.

9. Якому типу темпераменту відповідають такі властивості нервової системи: сильний, рухливий, спокійний?

а) холерику;

б) сангвініку;

в) меланхоліку;

г) флегматику.

10. Виділіть основні властивості нервової системи.

а) рухливість;

б) динамічність;

в) лабільність;

г) сила;

д) усі варіанти вірні.

11. Присвоєння особливостей характеру за ознаками фізичної конституції належить:

а) Дільтей і Шпрангеру;

б) Рібо;

в) Кречмеру і Шелдону;

г) Лурія.

12. Характерними принципами диференційної психології є:

а) принцип реалізації і формального підходу;

б) принцип інтегрального аналізу;

в) принцип вимірювання та статистичної оцінки вивчення явищ;

г) усі відповіді вірні.

13. Цілеспрямоване систематичне вивчення людини, за результатами якого дається експертна оцінка – це:

а) інтерв'ю;

б) спостереження;

в) експеримент;

г) анкетування.

14. Метод, який присвячений вивченню життя звичайної людини і містить опис його розвитку і поведінки, проводиться на протязі тривалого терміну експертом (родичами, колегами) називається:

а) психографічний метод;

б) біографічний метод;

в) патографічний метод;

г) методи щоденника.

15. В які теорії «формування індивідуальності» розуміється як зумовлене вродженими і генетичними задатками:

а) біогенетичній теорії;

б) соціогенетичній теорії;

в) двох факторній теорії;

г) ортогенетичній теорії.

16. Які психосоматичні типи виділив Є. Кречмер з точки зору морфології:

- а) пікнік, астеник, атлетик;
- б) ендоморфний, мезоморфний, ектоморфний;
- в) сангвінік, холерик, флегматик, меланхолік;
- г) циклотипний, астеник, шизоїдний.

Завдання для контролю до модулю № 2

1. На сучасний час існують підходи, що пояснюють феномен геніальності:

- а) патологічна теорії;
- б) психоаналітична теорії;
- в) теорії якісного перевернення;
- г) теорії якісного засвоєння;
- д) всі відповіді вірні.

2. Автор еволюційної теорії статі:

- а) К. Юнг;
- б) В. Геодакян;
- в) Є. Еріксон;
- г) С. Бем.

3. Термін «геніальність» вживається для позначення:

- а) здібностей людини до творчості і для оцінки результатів її діяльності;
- б) властивостей людини та її інтелекту, що виявляються в навчальній і трудовій діяльності;
- в) можливостей людини у трудовій діяльності;
- г) всі відповіді вірні.

4. Яка формула відповідає моделі структури інтелекту Гілфорда?

- а) S—R—LO(де S—зміст, LO—здібність, R—результат);
- б) S—LO—R;
- в) LO—S—R;
- г) S—R

5. Який з перерахованих нижче варіантів, не є підходом, що пояснює феномен геніальності.

- а) патологічний;
- б) психоаналітичний;
- в) кількісного надбання;
- г) акцентуативного змісту.

6. Ким були запропоновані 6 видів інтелекту: лінгвістичний, логіко-математичний, просторовий, музичний, кінестетичний, особистісний:

- а) Т. Айзенк;
- б) Х. Гарднер;
- в) Д. Хорн;
- г) П. Бальтес.

7. Які два основні психологічні типи були виділені К. Юнгом:

- а) емоційний і інтуїтивний;
- б) екстравертний і інтуїтивний;
- в) екстраверт і інтроверт;
- г) інтровертний і сенситивний.

7. Хто запропонував теорію рис:

- а) Г. Айзенк;
- б) К. Юнг;
- в) Р. Кеттелл;
- г) Г. Оллпорт.

8. Згідно якої теорії статеві відмінності в поведінці пов'язані з впливом андрогенів на мозкові системи:

- а) епіологічна теорія;
- б) еволюційна теорія статі;
- в) теорія розвитку статевої ідентичності;
- г) нейроандроногенетична теорія.

9. Індивідуальний стиль діяльності (ІСД) – це:

- а) стійка система прийомів і способів діяльності, обумовлена особистими якостями людини які являються засобом ефективного приготування до об'єктивних вимог;
- б) індивідуальний професійний вибір людини;
- в) успішне оволодіння діяльністю відповідно до своїх можливостей;
- г) індивідуальний темп діяльності, обумовлений особливостями темпераменту.

10. Психологічне подолання – це:

- а) поведінка особистості в умовах стресу;
- б) тенденція розвитку Я-концепції, яка виражає особистісний ріст;
- в) індивідуальний спосіб взаємодії людини з ситуацією;
- г) значимість психологічних ресурсів.

11. Найбільш продуктивною стратегією вирішення конфлікту в рамках концепції К. Томаса вважають:

- а) компроміс;
- б) уникання;
- в) співробітництво;
- г) конкуренція.

12. Психофізіологічною основою здібностей являються:

- а) задатки;
- б) вміння;
- в) навички;
- г) властивості особистості.

13. Людей, які в рівні мірі володіють правою і лівою рукою називають:

- а) алель;
- б) шульга;
- в) амбідекстри;
- г) кольберг.

14. Копінг поведінка – це:

- а) поведінка подолання;
- б) поведінка накопичення;
- в) стратегічна поведінка;
- г) формуюча поведінка.

15. В якому віці відбувається статево-рольова ідентичність:

- а) від 1 до 3;
- б) від 2 до 3;

- в) від 2 до 5;
- г) від 5 до 7.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

Перелік питань для підсумкового контролю знань:

1. Предмет і завдання диференціальної психології.
2. Методи диференційної психології: близнюковий метод, метод вивчення продуктів діяльності й творчості, лонгитюдний метод, метод прийомних дітей, генеалогічний метод, математичні методи.
3. Дайте визначення поняттям "людина", "індивід", "індивідуальність", "особистість".
4. Поняття індивідуальності та її структура.
5. Розкрийте теорію психофізіологічних основ індивідуальних відмінностей І. П. Павлова.
6. Дайте характеристику теорії темпераменту Б. М. Теплова і В. Д. Небиліцина.
7. Розкрийте теорію темпераменту В. С. Мерліна.
8. Дайте визначення і характеристику темпераменту за В. М. Русаловим.
9. Розкрийте теорії походження функціональної асиметрії людини.
10. Дайте характеристику розподілу функцій правої та лівої півкулі головного мозку.
11. Які особливості індивідуальних параметрів сприймання?
12. Охарактеризуйте індивідуальні властивості уваги в диференціальній психології.
13. Дайте характеристику індивідуальних властивостей пам'яті в диференціальній психології.
14. Визначте індивідуальні властивості мислення.
15. Розкрийте фактори формування індивідуальних відмінностей здібностей.
16. Визначить роль спадковості та середовища у формування інтелектуальних здібностей.
17. Дайте визначення поняття "творчість".
18. Порівняйте поняття "обдарованість", "талановитість", "геніальність".
19. Охарактеризуйте теорії геніальності.
20. Розкрийте параметри когнітивного стилю особистості: полезалежність – полenezалежність, аналітичність – синтетичність, категоріальна вузисть – широта, рефлексивність – імпульсивність, когнітивна простота – складність, ригідність – гнучкість, екстернальність – інтернальність.
21. Що таке індивідуальний стиль діяльності? Які фактори визначають індивідуальний стиль діяльності людини.
22. Дайте характеристику індивідуальних особливостей виникнення і функціонування захисних механізмів психіки.
23. Які фактори детермінують індивідуальну своєрідність функціонування захисних механізмів психіки.
24. Совладання (копінг) та психологічний захист як види реагування на складні життєві ситуації.
25. Відмінності, пов'язані із статевою приналежністю: стать і гендер, види гендерних ролей.
26. Теорії розвитку статевої ідентичності: психоаналітична, біхевіоральна, когнітивна.
27. Гендерні відмінності у психічних процесах та пізнавальних здібностях.
28. Категорія віку: вік абсолютний, хронологічний, біологічний, соціальний, психологічний.
29. Вплив віку на прояв індивідуальних відмінностей пізнавальних процесів, здібностей, особистісних властивостей.
30. Дайте визначення типу в диференціальній психології.
31. Охарактеризуйте конституційні типології. Назвіть особистісні типи.
32. Який основний зміст суб'єктивної картини життєвого шляху?
33. Поясніть складові взаємодії "людина-ситуація".

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	A: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	B: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	C: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	E: 60 – 69 б.

Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
Змістовий модуль 1. Становлення психології як самостійної науки			
Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	5	8	40
Робота на семінарському (практичному) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	5	8	40
Модульна контрольна робота	10	2	20
Залік			
максимальна кількість балів 100			

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна

1. Анастаси А. Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении. М.: Апрель-Пресс, 2001. 745 с.
2. Асмолов А.Г. Психология личности. М., 1990.
3. Берн Р. Развитие "Я-концепции" и воспитание. М., 1986.
4. Веккер Л.М. Психика и реальность: единая теория психических процессов / под общ. ред. А. В. Либины. М., 1998.
5. Диференційна психологія / За загальною редакцією акад. С.Д. Максименка. Підручник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
6. Дорфман Л.Я. Метаиндивидуальный мир: Методологические и теоретические проблемы. М., 1995.
7. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. М., 1995.
8. Дружинин В.Н. Диагностика общих познавательных способностей // Когнитивное обучение: современное состояние и перспективы. М., 1997.
9. Егорова М. С. Психология индивидуальных различий. М.: Планета детей, 1997. 325

с.

10. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология. СПб., 2001.
11. Кондрашихина О.А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. К.: Центр учебной литературы, 2009. 232 с.
12. Купер К. Индивидуальные различия. М.: Аспект-Пресс, 2000. 526 с.
13. Лазурский А.Ф. Очерк науки о характерах. М., 1995.
14. Леонгард К. Акцентуированные личности. К., 1981.
15. Леонтьев Ю.А. Очерк психологии личности. М., 1993.
16. Либин А.В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций. М.: Смысл, 2000. 534 с.
17. Машков В.Н. Основы дифференциальной психологии. СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 1998. 132 с.
18. Мерлин В.С. Очерк теории темперамента. Пермь, 1964.
19. Нартова-Бочавер С.К. Дифференциальная психология. М.: Флинта-МПСИ, 2003. 280 с.
20. Небылицын В.Ю. Основные свойства нервной системы. М., 1991.
21. Психология индивидуальных различий. Хрестоматия / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер и В.Я.Романова. М.: ЧеРо, МПСИ, 2006. 776 с.
22. Райгородский Д.Я. Психология и психоанализ характера. Хрестоматия по психологии и типологии характеров. Самара, 2002.
23. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб., 1999.
24. Русалов В.М. Дифференциальная психофизиология // Тенденции развития психологической науки / Отв. ред. Б.Ф. Ломов, Л.И. Анцыферова. М., 1989.
25. Рыбалко Е.Ф. Возрастная и дифференциальная психология: Учеб. пособие. Л., 1990.
26. Смирнов В.М. Нейрофизиология и высшая нервная деятельность детей и подростков. М., 2002.
27. Смирнов В.М., Яковлев В.Н. Физиология центральной нервной системы. М., 2002.
28. Солсо Р.Л. Когнитивная психология: Пер. с англ. М., 1996.
29. Стилль человека: Психологический анализ / Под ред. А.В.Либина. М., 1998.
30. Тихомиров О.К. Психология мышления. — М., 1984.
31. Толочек В.А. Стили деятельности: Модель стилей с изменчивыми условиями деятельности. М., 1992.
32. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности (Основные положения, исследования и применение). СПб., 1999.
33. Штерн В. Дифференциальная психология и ее методические основы. М.: Наука, 1998. 335 с.
34. Юнг К.Г. Психологические типы. СПб., 1995.

Додаткова література

1. Агеев О.С. Введение в психологию человеческой уникальности. Томск, 2002.
2. Ата-Мурадова Ф.А. Развивающийся мозг: системный анализ. Генетические детерминанты. М., 1980.
3. Маноха І.П. Психологія потаємного "Я". К., 2001.
4. Маслоу А.Г. Мотивация и личность: Пер. с англ. Татябаевой А. М. СПб., 1999.
5. Марищук В.Л. Поведение и саморегуляция человека в условиях стресса. СПб., 2001.
6. Никонов В.В. Стресс: современный патофизиологический подход к лечению. Харьков, 2002.
7. Первин Л., Джон О. Психология личности: Теории и исследования: / Пер. с англ. М.С.Жамкочьян / Под ред. В.С.Магуна. М., 2001.
8. Психические состояния / Под ред. Куликова Л.В. СПб., 2000.
9. Психология и психофизиология индивидуальных различий в активности и саморегуляции человека. Свердловск, 1989.
10. Равич-Щербо И. В. Проблемы генетической психофизиологии человека. М., 1978.

11. Рубинштейн С Л. Основы общей психологии. СПб., 2000.
12. Русанов В М Биологические основы индивидуально-психологических различий. М , 1979.
13. Русалов В. М Дифференциальная психология // Тенденции развития психофизиологической наук / Отв. ред. Б. Ф Ломов, Л. И. Анциферова. М., 1989.
14. Рыбалко В Ф. Возрастная и дифференциальная психология. СПб.: Питер, 2001.
15. Столяров А.М. Эвристические приемы и методы активизации творческого мышления. М., 1988.
16. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии. — М., 2016.
17. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность: в 2-х т. М., 1986.
18. Шибутани Т. Социальная психология М., 2009.
19. Штерн В. Дифференциальная психология и ее методологические основы. М., 2008.
20. Холодная М. А. Когнитивные стили как проявление своеобразия индивидуального интеллекта. К., 2010.

Интернет-ресурс

1. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. К.: Центр учебной литературы, 2009. 232 с. Режим доступа: <https://studfile.net/preview/5843113/>
2. Палій А.А. Диференціальна психологія. Режим доступу: <https://westudents.com.ua/knigi/499-diferentsalna-psihologiya-paly-aa.html>
3. Туриніна О. Л., Варлакова Є. О. Диференціальна психологія. Режим доступу: <http://portal.iapm.edu.ua/portal/media/books/f64a8b1007064cac85a4568dce1535ad.pdf>
4. С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, М. В. Папуча, В. О. Соловієнко Загальна психологія. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk676290.pdf>

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20__/20__ н.р.¹

¹ Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року.

VI. Навчально-методична карта дисципліни

Всього -90 год., лекції -16 год., семінарські – 18 год., самост. роб. -56 год.

Примітка: Лекційні та семінарські заняття проводяться в аудиторії, в разі оголошення карантину - онлайн на платформі (moodle, google meet).

Тиждень	3	3	4	5	6	7	8	9
Модуль								
Дати лекцій	21.09	21.09	28.09	05.10	12.10	19.10	26.10	02.11
Теми лекцій	Методологія, її рівні та методи психологічного дослідження	Тема 2. Індивід, особистість, індивідуальність	Тема 3. Теорії походження індивідуальних відмінностей людини	Тема 4. Функціональна асиметрія мозку як основа індивідуальних відмінностей	Тема 5. Індивідуальні відмінності психічних процесів, здібностей і інтелекту	Тема 6. Стильові відмінності особистості	Тема 7. Психологічний захист та поведінка особистості у складних ситуаціях прикладі малюнку сім'ї)	Тема 8. Групові та типологічні відмінності людини
Тиждень								
Дати семінарських	18.10 25.10	22.10 29.10	01.11 08.11	05.11 12.11	15.11 22.11	19.11 26.11	29.11 06.12	03.12 10.12
Теми семінарських занять	Семінарське заняття 1. Вступ до диференціальної психології.	Семінарське заняття 2. Індивід, особистість, індивідуальність.	Семінарське заняття 3. Теорії природи індивідуальних відмінностей.	Семінарське заняття 4. Індивідуальні відмінності, пов'язані з функціональною асиметрією.	Семінарське заняття 5. Індивідуальні відмінності пов'язані з особливостями психічних процесів, здібностей та інтелекту.	Семінарське заняття 6. Індивідуальні відмінності, пов'язані зі стильовими особливостями.	Семінарське заняття 7. Індивідуальна специфіка психологічних захисних механізмів і поведінки особистості у складних життєвих ситуаціях.	Семінарське заняття 8, 9. Групові та типологічні відмінності людини.
Самостійна робота	Складання схеми: «Міждисциплінарні зв'язки диференціальної психології з іншими галузями психологічних знань». Аналіз методів диференціальної психології. Аналіз висловів вчених.							

	Підбір та аналіз ситуацій. Формулювання власного визначення «індивідуальність». Дослідження власної особистості.
Види контролю	Модульна контрольна робота №1 Модульна контрольна робота № 2
	Залік